

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joakin Berau Bergara

*Arantza,
Nafarroa
(1933-2013)*

Aurkibidea

Biografia

Arantza jaioa 1933an. Gurasoak arantzarrak zituen, eta zazpi senidetan zaharrena da. Eskolan Arantza ibili zen, baina ez denbora luzez. 12 urterako Berara joan zen morroi, eta 16 urterekin, berriz, Ultzamara. Artzaintza mundua gertutik ezagutu du, gaztetan langintza horretan ibilia da. 18 urte zituela joan zen Gipuzkoara, Brinkolara hain zuzen ere; taberna batean apopilo jarri eta mandazain lanetan hasi zen Deskargan. Mandazain lanetan 11 urtean aritu eta gero, nagusiari erosi zizkion mandoak. Eskoriatzan menditik ikatza jaisten ibilia da hainbat urtean. Legazpiko Goenaga baserriko alabarekin ezkondu zen. Urte batzuk Goenaga baserrian egin eta gero, kalera joan ziren bizitzera: seme bat izan zuten.

Zintak

ARN-001

- **Proiektua:** Legazpiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2010-07-22
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Berara morroi

- **Erref:** ARN-001/003
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:02:31. **Bukatu:** 00:05:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Mutikotan, Arantzako eskolan ibili zen. Lau anaia eta hiru arreba ziren etxean. Joaquin zaharrena izanda, gazterik joan zen morroi. 12 urte zituela, Berako Eltzaburu baserrira hasi zen morroi lanetan. Morrontzako lanak. Sei-zazpi behi, behorrak eta 130-140 ardi zituzten baserrian. Festetan, bi-hiru egunerako joaten zen etxera.

2. Gaztetatik artzain

- **Erref:** ARN-001/004
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:05:02. **Bukatu:** 00:07:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Morroi joan aurretik, etxeko ardiekin ibiltzen zen artzain. Berako baserrian 130-140 ardi zeuden. Ardi mota: "mutur gorria". Ardiekin non ibiltzen zen. Baserrian jezten zituen ardiak, eskuz. Ardiak jezten zituen bitartean, baserriko amonak arrosarioa errezatzen zuen. Etxeko nagusiaren iloba batek laguntzen zion ardiak jezten.

3. "Beittie" edo ukuilua

- **Erref:** ARN-001/005
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:07:22. **Bukatu:** 00:08:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Arantzan ukuiluari "beittie" esaten diote. Ardiak egoten ziren lekua deskribatzen du.

4. Korralea eta "joariak"

- **Erref:** ARN-001/006
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:08:17. **Bukatu:** 00:09:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Ardiak korralean biltzen zituen jezteko garaian, sendatu behar zituenean, txintxarriren bat jarri behar zienean... Etxe bueltan zebiltzanean, lau bat ardik izaten zuten txintxarria; mendira bidali behar zirenean, ardien erdiei jartzen zien txintxarria. Nafarroan "joari" esaten diote txintxarriari. Zubietan (Nafarroa) erosten zituen "joariak".

5. Ardien markak

- **Erref:** ARN-001/007
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:09:45. **Bukatu:** 00:10:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Ardiak markatzeko moduak. Artzain bakoitzak bere marka egiten zion ardiari belarrian aitzurrarekin.

6. Ardi-moztea

- **Erref:** ARN-001/008
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:10:44. **Bukatu:** 00:13:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Ardi-mozten aitzurrarekin aritzen zen, ardiari lau hankak lotuta. Auzokoen edo etxekoen laguntzarekin egiten zuten lan hori. Ardi-mozteko sasoia: San Fermin aurretik. Batzuek ilargiari begiratzen zioten ardiei ilea mozteko garaian. Artilea Iruñeko traperoei saltzen zien. Prezioa aipatzen du.

7. Ardi zaharrak eta Frantziako tratulariak

- **Erref:** ARN-001/009
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:13:33. **Bukatu:** 00:15:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Abuztuan, Ama Birjinak inguruan, ardi zaharrak eta arkumeak apartatu, eta ardi zaharrak Frantziara saltzen zituzten. Tratulariak zaldi gainean ibiltzen ziren baserriz baserri. Ardiak erosi eta mugaraino gurdian eramaten zituzten. Frantzira salduz gero diru gehiago ateratzen zen.

8. Ardien hanketako bainua

- **Erref:** ARN-001/010
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:15:35. **Bukatu:** 00:16:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardiei banan-banan kentzen zizkien "harrotutako kaxkuak" labanarekin. Gero, askak egin zituzten, eta Frantziatik ekarritako likido bat (azido modukoa) uretan nahasi eta hanketan pasatzen zien ardiei. Egunero, iluntze partean egiten zen lan hori. Mendian zeudenean, berriz, astean behin edo bitan ematen zien hanketako bainua.

9. Ahariei adarrak moztea

- **Erref:** ARN-001/011
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:16:53. **Bukatu:** 00:17:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ahariei adarrak nola mozten zizkien azaltzen du.

10. Arkume garaia

- **Erref:** ARN-001/012
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:17:49. **Bukatu:** 00:19:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Arkume garaia nolakoa izaten zen azaltzen du. Arkumea jaiotzerakoan gaizki bazetorren, bazekiten nola lagundu. Arazoren bat izaten zenean, beterinarioari deitzen zioten.

11. Ardien gaixotasunak

- **Erref:** ARN-001/013
- **Iraupena:** 0:00:41. **Hasi:** 00:19:25. **Bukatu:** 00:20:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Ardiek izaten dituzten gaixotasunak. "Albo mina" esaten zioten ardiek arnasa hartzeko arazoak zituztenean. Urtean behin, gibela garbitzeko pilula txiki batzuk ematen zizkien ardiei.

12. Ardien jatena

- **Erref:** ARN-001/014

- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:20:06. **Bukatu:** 00:21:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardiei jateko zer ematen zieten azaltzen du: belarra, artoa, zahia, baba txikituta, pentsua... Janak zer eragin duen ardiak esnea emateko garaian.

13. Ardi-esnea

- **Erref:** ARN-001/015
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:21:19. **Bukatu:** 00:23:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Beran, ardi-esne gutxi saltzen zen. Esnearekin gazta egiten zuten. Ultzaman morroi egon zen tokian, ordea, esnea (behi-esnea eta ardi-esnea) Iruñera bildatzen zen. Esnezalea joaten zen egunero baserrira. 40 litroko marmitatan biltzen zen esnea.

14. Gaztak

- **Erref:** ARN-001/016
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:23:08. **Bukatu:** 00:23:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Berako baserrian gazta egiten zuten ardi-esnearekin. Gaztak aise saltzen ziren.

15. Morrontza: nagusiak eta soldatak

- **Erref:** ARN-001/017
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:23:53. **Bukatu:** 00:26:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Morroi ibili zen denboran zenbat irabazten zuen. Beran, 12 urterekin, mantenuaren truke aritu zen lanean. Ultzaman, 16 urterekin, hilean 700 pezeta irabazten zituen. Gipuzkoara mandazain joan zenean, 18 urte ingururekin, 800 pezeta irabazten zituen hilean; berehala igo zioten soldata 1.000 pezetara. Ultzamako nagusiari buruzko azalpenak. Morroi bizimoduari buruzko kontuak.

16. Bizikleta erosi

- **Erref:** ARN-001/018
- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:26:58. **Bukatu:** 00:27:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

Ultzaman morroi zegoela erosi zuen bizikleta. Hilabeteko soldata kostatu zitzaion.

17. Ultzaman morroi

- **Erref:** ARN-001/019
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:27:29. **Bukatu:** 00:28:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Ultzaman morroi egon zeneko kontuak. Etxean neskamea zegoen; bolada batean bi ere egon ziren. Neskamearen eginkizunak zein ziren: jana prestatu, gidariarekin mandatuak egitera joan... Nagusiak denda jarri zuen herrian: elikagaiak, umeentzako arropak... saltzen zituen.

18. Ultzamatik Brinkolara

- **Erref:** ARN-001/020
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:28:56. **Bukatu:** 00:31:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

20 urte egiteko zituela, Ultzamatik Brinkolara (Gipuzkoa) joan zen mandazain. Bi lagun zituen Gipuzkoan mandazain lanetan zebiltzanak, eta haien bidez lortu zuen lana. Brinkolako Beheko tabernan apopilo jarri eta mandazain lanetan hasi zen Deskargan. Brinkola Zahar baserrian ere egon zen apopilo.

19. Mandazain

- **Erref:** ARN-001/021
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:31:00. **Bukatu:** 00:32:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Nagusi batentzat mandazain lanetan 11 urtean aritu eta gero, nagusiari mandoak hartu eta bere kasara hasi zen lanean. Nagusiari buruzko azalpenak. Mandazain lana: mandoekin egurra karriatzen ibiltzen zen basotik Brinkolako estazioara. Nafarroako mutil gazte asko ibiltzen zen basolanean.</p>

20. Egurra nola kargatzen zen

- **Erref:** ARN-001/022
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:32:58. **Bukatu:** 00:34:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Mandazain lana. Egurra nola eramaten zuen mandoetan: lehenengo, basta eta gantxo batzuetan; azken aldera, arrastaka. Lehen, egurra mendian txikitzen zen; gero, ordea, pinu enborrak arrastaka jaisten ziren basoan behera, eta pistan moztzen ziren.

21. Basoak eta egurra

- **Erref:** ARN-001/023
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:34:15. **Bukatu:** 00:36:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Basolana. Egurra mozteko tresnak: trontza, arodun zerra, aizkora... Egurra zer neurritan moztzen zen: metro bat eta erdi, bi metro azpitik. Pagoak eta haritzak botatzen ziren, eta, mendia garbitu ondoren, pinua sartzen zen.</p>

22. Pinua, diru-iturri

- **Erref:** ARN-001/024
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:36:48. **Bukatu:** 00:38:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Garai batean, egurra diru-iturri ona zen. Pinuak diru asko ematen zuen: kiloak 15 pezetan saltzen zen (bolada batean, 16-17 pezetan ere egon omen zen). Oñatin botatako pinudi bati buruzko kontuak. Gaur egun egoera oso bestelakoa da.</p>

23. "Sua eta ura, belaunetik behera"

- **Erref:** ARN-001/025
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:38:17. **Bukatu:** 00:40:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Natura » Flora

Laburpena:

Erretako basoetako egurra aprobetxatzen zen. Legazpiko baso batek su hartu zion: 500 pinu inguru erre zitzaizkion. Suaren arriskuez hitz egiten du.

24. Mandoak

- **Erref:** ARN-001/026
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:40:10. **Bukatu:** 00:41:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Nagusiarentzat lanean aritu zenean, mandazain bakoitzak lau mando erabiltzen zituen (hiru mutil ibiltzen ziren: nagusiak 12 mando zituen). Bere kasara hasi zenean, Joaquinek sei mando eduki zituen. Mando handiak eta onak ziren. Lastoa eta pentsua (baba, garagarra eta oloa, nahasita) ematen zien jateko: egunean, gutxi gorabehera, 10 kilo pentsu jaten zuten. Aste guztian egiten zen lana, jaiegun berezietan salbu.

25. Mandoak ferratzea

- **Erref:** ARN-001/027
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:41:48. **Bukatu:** 00:43:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Morroi egon zen denboran, Hernaniko ferratzaile batek ferratzen zizkien

mandoak. Azken aldera, berak ere ikasi zuen mandoak ferratzen. Nola ferratzen zituen azaltzen du. Mandoen zaintza: zauriak sendatzea.

26. Mandoak gobernatzea

- **Erref:** ARN-001/028
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:43:53. **Bukatu:** 00:45:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Mandoak nola gobernatzen zituen azaltzen du. Mandoei larruzko burukoak jartzen zizkien.

27. Eskoriatzan ikatza jaisten ibilia

- **Erref:** ARN-001/033
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:50:39. **Bukatu:** 00:52:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Lau udatan ibili zen ikatza basotik jaisten Eskoriatzan. Ikatza mandoetan nola jaisten zuen azaltzen du. Aragaiko batzuek egiten zuten ikatza. Ikatza zertarako erabiltzen zen.</p>

28. Ikatza eta egurra

- **Erref:** ARN-001/035
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:52:38. **Bukatu:** 00:53:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Ikatza egurra baino diru-iturri hobea. Ikatza egiteak dituen zailtasunak. Egur-ikatzak, hare-ikatzak... Artea oso ona da egur-ikatzetarako.

29. Estraperloan ibilia Beran

- **Erref:** ARN-001/037
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:56:21. **Bukatu:** 01:00:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Beran morroi egon zen denboran, estraperloan ibili zen nagusiak aginduta. Kuadrillan ibiltzen ziren, eta astean hiru-lau bidaia egiten zituzten. Gaueko lana izaten zen. Muga izkinatik bizkarrean ekartzen zuten materiala. Nondik nora ibiltzen ziren azaltzen du. Estraperloko gaiak: iratzargailuak, olioak, sakarina, tabakoa ('Tabaco rubio vasco'), puruak, "botixerrak"...

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-04

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com